

союзу для сільського господарства Франції і особливої форми фінансових внесків Великої Британії у бюджет ЄС; спроби Італії, Німеччини і Франції поставити під сумнів ефективність спільної валюти “євро”; протиріччя, що виникли у зв’язку зі збільшенням членів Євросоюзу за рахунок країн Східної Європи та Балтії; проблеми з прийняттям до ЄС першої мусульманської країни – Туреччини тощо. Як відомо Туреччина, вже вісімнадцять років намагається увійти в ЄС, але кожного разу знаходяться вагомі аргументи для відхилення її кандидатури: невизнання турками факту геноциду вірмен в 1915 – 1918 рр., нехтування ними національними правами курдів, деякі розбіжності з європейськими нормами у справі конституційного забезпечення прав жінок тощо. У зв’язку з цим навіть розповсюджується популярний анекдот: “Україна стане повноправним членом ЄС тільки після того, як до членів цієї організації буде прийнята Туреччина, а остання ніколи не буде прийнята в Євросоюз”. Тягар, який взяла на себе об’єднана Європа в останні роки у зв’язку із вступом до її ланів великої кількості бідних країн, став для неї невід’ємним. Саме економічні причини, на наш погляд, не дозволяють прискорити процес прийняття України до ЄС: *скептики* називають можливий прийом України у цю організацію через 50 років, *оптимісти* скорочують цей термін до 15 – 20 років. Але навіть через 15 – 20 років Євросоюз обов’язково трансформується: 1) він може залишитися лише як економічна організація (без військово-політичного союзу НАТО); 2) він може еволюціонувати у бік створення ще однієї супердержави з міцними наднаціональними урядовими структурами; 3) його наднаціональні структури можуть втратити свої функції і перетворити ЄС в “дискусійний клуб”, який нічого не вирішує [2; 41]. У зв’язку з цим Україна повинна, по-перше, *спрогнозувати* майбутню форму організації об’єднаної Європи, і, по-друге, *з’ясувати* для себе яка саме Європа є бажаною для неї.

Література:

- 1) Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – К.: Ин-т социол. НАНУ, 2001;
- 2) Хантингтон Сэмюель П. Столкновение цивилизаций и переустройство мирового порядка. – М.: «Авенариус», 1997.

Александрова О.С. – канд. філос. н.
(Запоріжжя)

СОЦІАЛЬНИЙ ДЕТЕКТОР ЯК ФАКТОР ВИРШЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ПРОТИРІЧ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Під час трансформації всіх сфер життєдіяльності українського суспільства, в тому числі і політичної сфери, в напрямку подальшої демократизації соціуму в контексті євроінтеграційних процесів, актуалізується

питання вирішення суспільних протиріч, що неодмінно виникають в процесі будь-яких перетворень.

Сучасна українська політична система знаходиться в перехідному стані від тоталітарної (як історичної спадщини Радянського Союзу) до нової демократичної форми суспільно-політичного буття.

Соціальні процеси в період трансформації мають свої особливості. Це насамперед: висока динамічність і нерівномірність; нелінійність й асиметричність; їх протікання в умовах біфуркаційного хаосу, складність керованості ними, що веде до загострення суспільних протиріч.

Соціальні протиріччя можна визначити як усвідомлені взаємовідносини суб'єктів суспільства (класів, етносів, страт, особистостей тощо) у ході яких вони вступають у взаємодію з метою досягнення власних потреб, інтересів, цілей в різних сферах життя соціальної системи [1,96].

Зауважимо, що соціальні протиріччя найбільш поглиблюються в умовах біфуркаційного хаосу. В цих же умовах великого значення набуває питання про соціальний детектор, як фактор, що вибирає з тезаурусу певну біфуркаційну структуру, тим самим перетворюючи її з можливості в дійсність. Таким фактором виступає внутрішня взаємодія елементів системи в формі конкуренції і кооперації. Гармонійна взаємодія між протилежними початками і процесами самоорганізації (конкуренції і кооперації) в процесі вирішення суспільних протиріч є одною з умов розвитку соціуму.

Варіанти взаємодії суб'єктів суспільства з метою отримання різних соціальних благ і ресурсів можуть бути наступними: колективне співробітництво, просте співробітництво, непродуктивне співробітництво, колективне суперництво, індивідуальне суперництво, непродуктивне суперництво.

Суспільство як система складається з ряду елементів. Внутрішня взаємодія між елементами системи є зіткненням протидіючих і протиборчих сторін, частина з яких знаходиться у стані конкуренції, а інша частина – у стані кооперації, що відіграє роль детектора. Це стосується і процесу розв'язання суспільних протиріч.

Функцію соціального детектору виконує взаємодія і боротьба різних світоглядних настанов, моральних норм і цінностей. Боротьба різних соціальних ідеалів є ідеологічним підґрунтям суспільних протиріч. В процесі суперечливої взаємодії різних суб'єктів суспільства здійснюється соціальний відбір шляхом накопичення випадкових кількісних змін та досягнення свого критичного стану (біфуркації), що становиться новою основою для детектора. В процесі боротьби конкуренції і кооперації здійснюється вибір елементів із існуючої структури. Ця взаємодія підпорядкована закону стійкості, який проводить сортування матеріалу беручи на

себе роль селекційного фільтру. Результатом такого відбору є реалізація однієї з біфуркаційних структур.

Отже, в процесі взаємодії різних суб'єктів суспільства в формі як конкуренції, так і кооперації відбираються ті типи соціальних відносин, що сприяють вирішенню суспільних протиріч і подальшій демократизації політичної сфери буття соціуму.

Література:

1. Даніл'ян О.Г. Соціальні протиріччя в посттоталітарних системах. Методологія дослідження та розв'язання. – Харків: ХВУ, 1998. – 253 с.

*Балджи М. Д. – канд. геогр. н.
(Одеса)*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗІТКУ СУСПІЛЬСТВА

На протязі тривалої історії людства вважалося, що природа є невичерпним джерелом багатства, що сила людського розуму проявляється у здатності присвоювати це багатство у як можна більшому об'ємі і як можна більш ефективно. Таке споживче відношення до природи привело до її погіршення та радикальних змін. Природа має не тільки обмежені ресурси, але й в самій природі відбувається порушення екологічної рівноваги, які відбуваються таким чином і в таких масштабах, що можуть поставити під загрозу життя людини. В контексті такого підходу необхідні нові обміркування розвитку і посилення відповідальності окремих людей і суспільно-політичних органів за зберігання природного середовища.

Нове осмислення розвитку людства вказує на те, що економічний зріст є головним фактором деградації природного середовища і підкреслює необхідність відмови від пошуків альтернативних способів розвитку, які призводять до деградації природного середовища, тому необхідно мати знання про вплив окремих видів діяльності на природне середовище. Суспільна діяльність, яка виходить з цих знань і має чітко сформульовану мету, повинна сприяти здійсненню програм розвитку, які охоплюють культуру, традиції, міжнародне співтовариство та моральне виховання. При пошуках альтернативних гуманістичних принципів необхідно подолати розрив між знаннями і мораллю, наукою і етикою. Тобто утворити нові моральні цінності, які б відповідали новій екологічній ситуації та суспільній потребі стосовно захисту оточуючого середовища. Здійснення такої нової моральності приведе до необхідності формування екологічної свідомості і розвитку екологічної культури.

Екологічна свідомість містить не тільки знання про стан та зміни в природі, а й розуміння можливих шляхів і способів рішення екологічних проблем. Вона виникає в той період, коли відношення суспільства до природи призведе до порушення екологічної рівноваги в природі, до